

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie 03.08.2026 nr 1.2-2/68-1,
SOM/26-0871/-1K

Meie 27.08.2026 nr 8-2/5683

Ministri määruste ning Vabariigi Valitsuse määruse muutmise eelnõude koostööstamine

Lugupeetud minister

Sotsiaalministeerium on saatnud Justiits- ja Digiministeeriumile koostööstamiseks ministri määruste ning Vabariigi Valitsuse määruse muutmise eelnõud (seonduvad elulõpu tahteavalduse regulatsiooniga). Justiits- ja Digiministeerium koostööstab eelnõud järgmiste märkustega.

Sotsiaalministri 18. septembri 2008. a määruse nr 56 „Tervishoiuteenuse osutamise dokumenteerimise tingimused ja kord“ muutmise

- 1. Punkt 4 (§ 106¹⁸ lg 1 punkt 1)** – eelnõust ei ole võimalik aru saada, kes on elulõpu tahteavalduse koostamise ja nõustamisega seotud isikud ning milliseid nende isikuandmeid töödeldakse. Määruse lisast on võimalik järeldada, et nende hulka kuulub vähemalt tervishoiuteenuse osutaja. Palume ka määruse tekstis vastavad isikud välja tuua.
- 2. Punkt 4** – määruse § 106²¹ reguleerib elulõpu tahteavalduse koostamist paberikandjal. Selle paragrahvi lõige 5 täpsustab paberikandjal koostatud (või muudetud) tahteavalduse kohta käivate andmete kandmist tervise infosüsteemi. Lõikes selgitatakse, et andmed tuleb kanda infosüsteemi tervishoiuteenuse osutamise käigus ning et andmete hilisem sisestamine on lubatud üksnes mõjuval põhjusel. Kui aga selline mõjuv põhjus peaks eksisteerima, siis tuleb arstil sisestada andmed tervise infosüsteemi viivitamata pärast mõjuva põhjuse äralangemist. Määruse seletuskirjas märgitakse, et andmete hilisem sisestamine on lubatud üksnes mõjuval põhjusel, näiteks tervise infosüsteemi töökatkestuse korral, ning sellisel juhul tuleb andmed sisestada viivitamata pärast takistuse äralangemist. Ehkki see tundub loogiline, et andmed võiks kanda infosüsteemi tervishoiuteenuse osutamise käigus ja eelistatult võimalikult viivitusest (arvestades, et seadus seab tahteavalduse jõustumise andmete infosüsteemi jõudmisega), siis tervishoiuteenuste korraldamise seadus (TTKS) seda iseenesest selliselt ei nõua ja märgib üksnes, et „omakäeliselt allkirjastatud elulõpu tahteavalduse sisestab arst tervise infosüsteemi käsitsi“ (§ 59⁸ lg 3).

Seega on küsitav, kas määrus saab siinkohal sätestada täiendavaid kriteeriume andmete sisestamise ajaraami kohta, eriti kui sellest sõltub tahteavalduse jõustumine. Seaduse järgi peab elulõpu tahteavalduse juures kajastuma usaldusisiku nõusolek usaldusisikuks olemise kohta ja seda väljendav omakäeline allkiri või digitaallalkiri. Määruse § 59⁹ lg 4 täpsustab, et usaldusisik saab tervise infosüsteemis anda nõusoleku või keelduda usaldusisikuks olemisest 14 päeva jooksul usaldusisikuks määramisest. Kui usaldusisik ei ole 14 päeva jooksul nõusolekut andnud, siis loetakse ta usaldusisikuks olemisest keeldunuks. Kaks nädalat ei ole pikk aeg ja tekib küsimus, mis saab siis, kui usaldusisikuks plaanitud inimesel ei olnud võimalik selle aja jooksul süsteemile ligi pääseda, kuid soov täita usaldusisiku ülesandeid on olemas? Kas sellisel juhul peab tahteavalduse koostaja tegema uue tahteavalduse või muutma kehtivat tahteavaldust? Seadus jällegi sellist ajalist piirangut (14-päevane periood kinnitamiseks) ette ei näe, seega on küsitav, kas määruse tasandil peaks saama seda sellisena kehtestada.

Palume eelnõu koostajal kirjeldatud aspektidel peatuda ning vastavalt vajadusel eelnõu muuta.

3. **Punkt 4** – määruse § 106²² lg 1 kohaselt, kui isik ei saa elulõpu tahteavaldusele ise allkirja anda, märgitakse tervise infosüsteemi tunnistaja andmed. Paragrahvi 106²³ lg 2 kohaselt: usaldusisiku määramisel märgib isik tervise infosüsteemis või elulõpu tahteavalduse paberkandjal koostamisel edastab arstile usaldusisiku andmed.

Eelnõust ei nähtu, milliseid tunnistaja ja usaldusisiku andmeid töödeldakse, selles osas palume eelnõu täiendada.

Samas ei nähtu ka esmasel hinnangul kehtivast tervise infosüsteemi andmekoosseisust tunnistaja ja usaldusisiku andmete töötlemist. Seetõttu palume hinnata, kas nimetatud andmete töötlemiseks tervise infosüsteemis on seaduse tasandil olemas piisav õiguslik alus või on vajadust seda täpsustada. Kui sellist õiguslikku alust ei ole ette nähtud, palume kaaluda vastava andmetöötamise eelnõust välja jätmist.

Lisaks palume seletuskirjas täpsustada, et elulõpu tahteavalduse ja selle koostamisega seotud andmete säilitamisele kohaldatakse TTKS-is tervishoiuteenuse osutamist tõendavate dokumentide ja andmestike säilitamise kohta sätestatud tähtaegu. Samuti palume selgitada, kuidas kohalduv nimetatud säilitamisrežiim tühistatud elulõpu tahteavaldusele ning tervishoiuteenuse osutaja juures säilitatavale paberkandjal koostatud tahteavalduse eksemplarile.

4. Palume eelnõu seletuskirja sisukokkuvõtet täiendada informatsiooniga, milline on mõju halduskoormusele ning selle kasvu korral ülevaade, mille võrra olemasolevat halduskoormust vähendatakse (hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 41 lg 2 p 3).

Üldised märkused

5. Kordame meie poolt varasemalt esitatud ettepanekut (tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu¹ osas) kaaluda elulõpu tahteavalduse teadva järgimata jätmise kriminaliseerimist. Juhul, kui eelnõu koostaja seda vajalikuks ei pea, oleme palunud, et vastavat küsimust oleks seletuskirjas minimaalselt analüüsitud ja langetatud valikut põhjendatud. Seletuskirjas ei ole analüüsitud, mis juhtub siis, kui tervishoiutöötaja jätab patsiendi elulõpu tahteavalduse tähelepanuta või eirab seda teadlikult, osutades patsiendile ravi vastuolus tahteavaldusega. Milline on vastutus (tsiviil-/distsiplinaar-/väärteto-/kuriteo-)? Palume seletuskirja siinjuures täiendada.

Toetame jätkuvalt karistusõiguslike meetmete kaalumist, sest püsivalt otsustusvõimetuks tunnistatud isik (sest patsiendi elulõpu tahteavalduse järgimine on aktuaalne vaid sellisel juhul) ei saa enda õiguste rikkumist tsiviilõiguslikult kaitsta. Seletuskirjas ei ole vastust küsimusele, kuidas on tagatud isiku enesemääramisõiguse kaitse, kui tervishoiuteenuse osutaja ei järgi tahtlikult patsiendi elulõpu tahteavaldust – iseäranis olukorras, kus isiku tahteavalduses väljendatud tahe ei lange kokku tema lähedaste omaga. Selles osas palume seletuskirja täiendada.

6. Palume selgitada, kuidas on kinnipeetavate peale mõeldud nimetatud tahteavalduse vaatest. Kas kinnipeetav teeb tahteavalduse kirjalikult ja seejärel see laetakse infosüsteemi üles? Juhime tähelepanu, et hetkel kinnipeetavad digiallkirjastada ei saa.
7. Kui arsti nõustamine kehtib eluaegselt ning inimene saab tahteavalduse tühistada ja uuesti teha, siis tekib küsimus, et kui inimene saab tahteavalduse tühistada ja uue teha ilma arsti nõustamiseta, siis kas ei saaks tekkida olukord, kus inimene teeb eakana uue tahteavalduse, kuid ei ole enam võimeline selle sisu mõistma. Palume seda seletuskirjas selgitada.
8. Muudetakse tervise infosüsteemi võimaldamaks elulõpu tahteavalduse esitamist, mistõttu kaasnevad eelnõudega mõjud infotehnoloogiale ja infoühiskonnale. Sellised mõjud on

¹ Ettepanek kättesaadav EIS-is: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/8c2c4d6c-17ae-4c73-9044-ce2e98adf733>

eelnõudes jäänud hindamata, mistõttu palume seletuskirja vastavates osades sellised mõjud selgelt välja tuua.

Lisaks juhime tähelepanu, et menetluses on Digiriigi Akadeemia eelnõu². Teie eelnõust nähtuvalt telliti elulõpu tahteavalduse koolitus. Palume kaaluda, kas koolitus oleks mõistlik lisada akadeemiasse, et avalikkus saaks sellega tutvuda. Leiame, et koostöös Eesti Linnade ja Valdade Liiduga võiks (teenusejuht) hinnata, kas elulõpu tahteavalduse ja usaldusisiku määramisega seotud info võiks täiendada „Lähedase surm“ sündmusteenust, et toetada lähedasi surmajärgsete toimingute korral. Oluline on selgitada, et tahteavaldus puudutab ainult meditsiinilisi toiminguid ja seda ei tohi segi ajada testamendiga, mis on korraldus eelkõige varade osas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Markus Ühtigi 51914873
Markus.Yhtigi@justdigi.ee

Stina Avvo
Maarja Kerner-Ader
Ingrid Kuusik
Karin Maisvee
Anna Leena Neering
Kristel Niidas
Alar Teras

² Materjalid kättesaadavad: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/6975a8c6-187d-48ae-97e4-ea8436bfa582>